

«Випадковість» і «гра у спонтанність»

Саме на цьому етапі ідентифікації в режимі тимчасового гальмування відбулося і вкрай важливе для художньої культури вдивляння театру в логіку евристичних начал *випадковості, ймовірності*. Театр і художня культура поступово починають задіювати механізм — назву його — «*гри зі спонтанністю*» чи «*гри у спонтанність*». Йдеться про стосунки з середовищем, коли театр засобами такої гри провокує у середовищі і в собі як нелінійній системі прискорене нарощування складності. В режимі пускового механізму спонтанності випадковість починає бути основним рушієм. Подібна гра-провокація виступає в ролі своєрідної флуктуації.

Очевидно, одним з рушійних механізмів спонтанності, яка веде до нарощування складності системи, має стати відкриття на театрі і загалом в художній культурі «закону відлуння» — «закону відгуку». Емпірично засвідчені вище факти дії такого закону мають тепер обрати свою дефінітивну форму. Поки що ми стоїмо перед закритими дверима. Схід знає цей секрет, але перебуває щодо нашої зацікавленості у позі сфінкса.

Ми маємо рухатись до розгадок.

«Механізми сліпого жорсткого відбору, механізми чисто риночного типу не є єдино можливими в еволюції складних систем. Існує шлях багатократного скорочення часових затрат і матеріальних зусиль, шлях *резонансного* (курсив мій. — Н. К.) збудження бажаних і — що не менш важливо — спроможних бути реалізованими у даному середовищі структур. Можливий також шлях направленого морфогенезу — спонтанного наростання складності у відкритих нелінійних середовищах. Останній являє собою

певний аналог біологічних процесів морфогенезу і «штамповки» типу редуплікації ДНК»¹⁰⁷.

Активним уведенням у широке довколишнє середовище «гри у спонтанність» (театралізація широкого довколишнього середовища є частиною проекту) театр направляє зусилля на підсилення «корисних» для суспільства художньо-культурних систем. А провокація мікрофлуктуацій, подібних тим, про які йшлося вище, засвідчує дію направленого, скерованого хаосу. Елегантного Хаосу.

Нині припускається можливість, говорячи синергетичною мовою, нетрадиційних шляхів художньої еволюції. Шляхів, сказати б, «східного» розгортання світобачення, нових моделей художньої культури, нових трансформів — «найкоротшого шляху до ідеального». Місцеперебування молодих, пошукових структур театру, як ми пересвідчились вище, еволюціонує до моменту загострення.

«Гра у спонтанність» є відповіддю на внутрішні імпульси фундаментального закону стремління нелінійних систем до складності. Евристична ж вартість спонтанності, випадковості, непередбачуваності визначається глобальним культурним контекстом, який засвідчує свої потенції і траєкторію до медіації, до плюральності на всіх рівнях. До картин світу і цінностей, які відповідають цій новітній сучасності. Особливо наголосимо ще раз на медіації, яка «виросується» за рахунок не лише метафізичних західних, а передусім — синергійних східних систем світобачення і світорозуміння.

Підвищується роль *інноваційних* матриць. Культура стає чутливішою до власних футуротекстів. Ті феномени, що рухаються шляхом внутрішньої трансформації до особливого стану, *якраз і ущільнюють шлях до абсолюту, до «ідеального» аттрактора — того, що зветься аттрактором*

¹⁰⁷ Князева Е. Н., Курдюмов С. П. Основания синергетики. Синергетическое мировидение. — М.: КомКнига, 2005. С.27.

еволюції. За аналогією з медитуючою свідомістю це шлях *до духу*. За цих умов ми і замислюємося над можливістю спровокувати цей рух, підсилити в ньому спонтанність за рахунок різних конфігурацій «поведінки» окремих підвидів мистецтва. Стимулювати якісь із них. Чи стимулювати відповідні феномени.

Інформаційні суспільства виводять нині на кін художника, який, будучи, сказати б, «ізоморфним» такому суспільству, одночасно несе в собі ген його зради — тотальна всепроникність потоків смислів вибухає новою версією спонтанності. Виставка, що її презентував Французький культурний центр (лютий 2005), — експозиція молодого графіка Фредеріка Ардіті — демонструє людину нової версії цілісності. Логіка перехоплення суміжних поетик досягла тут вишуканості закону. Спонтанність як латентна «неграфіка» прориває жорсткість «графічних» кордонів. Стилїстика дивного джазу проковує схоже на мультиплікацію динамічне розгортання руху в десятках кадрів — наша уява підхоплює «підказки» серії монотипій «Мумія» розпеленати її. Культурні цитати, іронічно аранжовані, вводять в діалог і альтернативне кіно, і попсу, і буденний сюжет. Екранне мислення здатне знаходити відповідник практично на будь-якому матеріальному носіїві. Але воно, залишаючись «екранним», парадоксально вивільнюється від свого головного носія — екрана. Цілісність мислиться синергійно — як постійне оновлення і підтримання стабільності через рухи хаосу. Відшукати технічну і візуальну ілюзію художньої спонтанності засобами новітньої екранної культури (культури *екранно мислити*) — означає ствердити останню як живу і необмежену жодними горизонтами. Так в інформаційне суспільство входять лейтмотиви нового рівня конкурентних стосунків. Нові рівні організації. Нові формули складності. А система робить ще один крок до стабільної нерівноваги.

Культура м'яко накопичує нову мову, нові нормативи, періодично вибухаючи оксамитовими революціями, які не загрожують нічим, окрім нової Мови. Нині відома у світі компанія Хенсонів робить таку оксамитову революцію в галузі цифрових спецефектів, намагаючись змінити ставлення до них. Актор — анімація — цифрові технології створюють анімаційно-цифровий гібрид з «істотами, що працюють у реальному часі з реальними акторами в реальних студіях». Аніматроніка змінює традиційні технології інформаційної цивілізації.

І найцікавіше у цьому русі — це парадоксальні зближення «конфліктних» на перший погляд естетичних матерій, які до того жили автономним власним життям у власних контекстах. Це збуджує спонтанні вияви як у створюваній реальності, так і у її сприйнятті. Простір пронизується імпульсами потреб у непередбачуваності, провокуючи тим самим відповідь на потребу — власне спонтанність і непередбачуваність.

Василь Бажай у малярстві спирається на стик з цифровими технологіями як на протиріччя і латентний конфлікт. Класичні методи живопису відчують тут власне наближення до ленд-арту, будуючи мікроландшафти і світи (Р. Ганкевич з циклом «Коннотації»).

У пошуках нової мови культура намагається сегментувати час і надати йому нових вимірів — зокрема, через темп. Новий альбом команди «The PRODIGY — Always outnumbered, never Outgunned» у 12 композиціях позиціонує повернення до біту, до ритму з новим настроєм: уповільнений темп, східні мотиви + важкий біт + могутня енергія...

У новітній культурі виникають принципово нові комбінації «класичних» і «пост(не)класичних» елементів. Нерідко спровоковані вони «грою у спонтанність» і «послугами» закону резонансу.